Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 12. Dnia 25. czerwca 1898. XXV. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Kredyt osobisty małego rolnika w Austryi.

Niemieckie stowarzyszenie dla polityki społecznej *(Verein für Social Politik)* przedsięwzięło szczegółowe dochodzenia co do stosunków osobistego kredytu małej własności rolniczej w Niemczech i rozciągnęło te dochodzenia także i na Austryę. Wyniki tych dochodzeń złożone są w książce p. t *Der Personalkredit des ländlichen Kleingrundbesitzes in Oesterreich.* (Lipsk 1898 - str. 381 – 8⁰). Obejmuje ta książka sprawozdania o stosunkach w Styryi, Karyntyi, Krainie, Salzburgu, Tyrolu północnym, niemieckiej części Tyrolu południowego, w Morawii, w Austryi górnej, we włoskim Tyrolu i w Austryi dolnej — wreszcie dodany jest memoryał o kasach zaliczkowych wiejskich w czeskich powiatach Król. Czeskiego. Nie ma Galicyi, nie ma Czech jako całości. W przedmowie prof. Philippowicha, który był redaktorem książki, czytamy, że „sprawozdawcom dla niemieckiej części Czech i dla Galicyi w ostatniej chwili choroba niestety przeszkodziła w wykończeniu rozpoczętych prac“. Więc prace były rozpoczęte — może już i materyał zebrany? Jeżeli tak, to apelujemy do niewymienionego w przedmowie i niewiadomego nam sprawozdawcy galicyjskiego, aby zebrany materyał spożytkował, chociażby tylko w publikacyi krajowej. Szkoda każdego materyału tego rodzaju, jeżeli jest zebrany a nie opracowany i nie ogłoszony.

Pragnąc na podstawie dat podanych we wspomnianej publikacyi zapoznać czytelników w najogólniejszym zarysie ze stosunkami kredytowemi małej własności innych krajów, a zwłaszcza z urządzeniami jakie tamże dla tego kredytu istnieją — zaczniemy od sposobu zbierania materyału. Jest to rzecz bardzo ważna — bo dozwala ocenić do pewnego stopnia wartość zebranego materyału, a zarazem daje wzór, jak takie dochodzenia przeprowadzać.

Celem dochodzenia jest „objaśnienie stosunków kredytu osobistego małych posiadaczy wiejskich (chłopów, robotników, małych rękodzielników, dzierżawców i t. p.). Przy tem należy także zwrócić uwagę na kredyt mobiliarny, t. j. branie pożyczek na zastaw ruchomości. Natomiast uwzględnienie kredytu na nieruchomości czyli hipotecznego, o tyle tylko jest pożądane, o ile rozdzielenie obu tych form kredytu w danym wypadku byłoby albo niewykonalne, albo — ze względu że obie te formy jednemu celowi służą — nieodpowiednie.

„Kredyt udzielany wielkim właścicielom albo takim, którzy posiadaczami nie są, o tyle tylko ma być w dochodzenia wciągnięty, o ile nie da się oddzielić od kredytu drobnych posiadaczy. Pożądane jest w takim razie przynajmniej przybliżone podanie wysokości kredytu, przypadającego na małą własność.

„Dochodzenie ma: 1. służyć rozstrzygnięciu pytania, o ile istniejąca organizacya kredytu osobistego i mobiliarnego wystarcza istniejącej potrzebie gospodarczej, jaka organizacya kas okazała się w danych warunkach najlepszą, w jakich kierunkach i jakiemi środkami należy dążyć do ich uzupełnienia? 2. ma ona dopomódz do wyjaśnienia ekonomicznego znaczenia kredytu wiejskiego w ogóle, wykazać, w jakim stopniu wiejska, zwłaszcza chłopska ludność umie kredyt na obrót i na melioracye zużytkować dla swego gospodarstwa, o ile dalej ten kredyt, produkcyjnie działający, jest ograniczony przez długi z tytułu posiadania (ze spadku i z zakupna ziemi) o ile niedostateczne zorganizowanie asekuracyi w rolnictwie powoduje uciekanie się do kredytu na zapobieżenie niedostatkowi i t. p. Od dokładnej znajo-

mości tego wszystkiego zależy zarówno odpowiednie wykończenie istniejącej organizacyi kredytowej, jak i dalsze wykształcenie i reforma obowiązującego ustawodawstwa kredytowego".

Dalsza część instrukcyi dla zbierających daty zawiera już szczegóły, odnoszące się do sposobu postępowania przy zbieraniu dat, odnoszeniu się do władz — i t. p. co możemy snadnie opuścić — ażeby przejść do samego kwestyonarza. Podajemy go w całości. Wyobrażamy sobie, że niejeden z kierowników naszych Towarzystw zaliczkowych zadawał sobie odnośnie do okolicy w której działa, pytania tego rodzaju, w odpowiedzi na nie szukając wskazówek co do najpraktyczniejszego kierunku i sposobu działania. Tutaj znajdzie on te pytania zebrane zupełnie wyczerpująco, zestawione systematycznie — może miejscami nadto szczegółowe, odnoszące się do stosunków innych niż u nas — co każdy, znający ten kraj i pracujący w tym kraju łatwo odróżnić potrafi.

Kwestyonarz dzieli się na 8 rozdziałów, z których pierwszy obejmuje ogólne stosunki ekonomiczne — drugi do piątego organizacyę kredytową — szósty i siódmy inne ekonomiczne instytucye — ósmy wreszcie wpływ nieproduktywnego zadłużenia.

I. Stosunki posiadania i zarobku w okręgu.

Czy przeważają wielkie rolnicze gospodarstwa, średnie, czy też małe chłopskie? Czy istnieją chałupnicy i t. p.? Czy przy zmianach własności między żyjącymi albo przy spadkach przenoszone bywają gospodarstwa zazwyczaj w całości, czy też często od bywa się parcelowanie? Czy średnie i małe włościańskie tudzież parcelowe gospodarstwa znajdują się w ręku właścicieli, dzierżawców czy też czynszowników? Czy przeważa uprawa roli — pastwiska — czy lasy? Czy trzymanie bydła ma na celu przeważnie hodowlę, mleczarstwo, czy opas? Czy odbywa się na większe rozmiary uprawa roślin handlowych i jakich (tytoń, wino, len i konopie, chmiel, burak cukrowy)? Czy obok rolnictwa istnieje przemysł domowy i jaki? Czy istnieją przemysłowe zakłady (zapewne większe)? Co jest wiadome o rolniczych robotnikach, o ile oni są używani w średnich gospodarstwach?

II. Urządzenie do zaspokojenia kredytu osobistego małych właścicieli rolnych.

1. Ich rodzaj.

Czy istnieją raiffeisenowskie i pokrewne wiejskie kasy pożyczkowe? Kasy zaliczkowe Schulzego z Delitzsch? Inne stowarzyszenia kredytowe? Oddziały kredytu osobistego w kasach oszczędności? Kasy oszczędności w ogóle? Kasy bez prawa stowarzyszenia i korporacyjnego (kasy pomocy, zaliczkowe, pośmiertne)? Związki stowarzyszeń kredytowych celem wspólnego dostarczenia kapitału, lokacyi albo w innych celach (lustracye)? Urządzenia ze strony kraju i państwa służące do zaspokojenia kredytu osobistego małych posiadaczy?

2. Organizacya, działalność i wyniki obrotu.

Cel statutem określony i faktyczny? Terytoryalny zakres działania? Ilość członków? Ich kategorye według zawodów? Stan interesów instytucyi (majątek, udziały, fundusz rezerwowy, obrót kasowy, stan czynny, stan bierny, zysk i strata)? Użycie czystego zysku? Sposób dostarczania kapitału? Stopa procentowa od wkładek? Stopa procentowa od pożyczek przez stowarzyszenie zaciąganych? Ile wkładek wypada na rolników i w jakiej kwocie? Ogólna suma udzielonych pożyczek? *Conto corrente?* Ilość dłużników? Ich kategorye według zawodów? Przeciętna wysokość pożyczki na kredyt osobisty z wyłączeniem niestosunkowo wysokich i niestosunkowo niskich kwot? Ile pożyczek i z jakiemi kwotami jest opartych na poręce, na hipotece albo innem bezpieczeństwie? Kredyt wekslowy w szczególności? Ile z tego jest à vista, ile ze stałym terminem i w jakich kwotach? Jakie termina są w zwyczaju? Ile pożyczek i w jakiej kwocie opiera się na innych warunkach zwrotu? Jakie są inne zwykłe warunki pożyczki (stopa procentowa)? Jak długo trwa przeciętnie spłata jednej pożyczki? Wysokość kosztów administracyi (wydatki osobowe i rezerwowe)? Wysokość strat w ostatnich 10 (5 lub 3) latach w kredycie osobistym, hipotecznym albo przez spadek kursu papierów wartościowych?

3. Sposób użycia pożyczek.

Czy zapisuje się sposób użycia pożyczki? Czy warunki pożyczki stosują się do tego sposobu użycia? Czy istnieje i jaki rodzaj kontroli nad użyciem pożyczki? Jakie są znane cele zaciągnięcia długu i w jakim stosunku wypadków i kwot (spłata długów — zaopatrzenie się w przedmioty gospodarcze — budowa lub reparacya budynków mieszkalnych lub gospodarczych — ulepszenie ziemi i urządzeń gospodarczych – zakupno ziemi, zakupno łąk w szczególności — spłaty spadkowe, spłaty rodzeństwa przy objęciu posiadłości — zobowiązania wobec rodziców — koszta wychowania dzieci, utrzymania w czasie służby wojskowej, wyposażenia przy zawarciu małżeństw — spłata zapadłych odsetek hipotecznych przy niedostatecznym dochodzie z gospodarstwa, — ratunek w wypadkach klęsk, jak nieurodzaj, gradobicie, pożar, zaraza bydła)?

4. **Wyniki, osiągnięte przez istniejące zakłady dla kredytu osobistego.**

a) W ogólności: Czy urządzenia te wystarczają na zaspokojenie kredytu osobistego małego właściciela gruntu? W jakiej mierze jedne czy drugie urządzenia takie więcej lub mniej tej potrzebie wystarczają? Czy kredyt ten jest tak tani, jak to według stosunków targu jest możliwe? Czy kredyt bywa udzielany w formie, odpowiedniej celowi i w odpowiednich terminach? Czy wogóle termina są oznaczane indywidualnie, stosownie do celu zaciągania pożyczki? Czy obok właściwych zakładów kredytu osobistego — także i banki takiego kredytu udzielają?

b) Wyniki, osiągnięte przez poszczególne rodzaje stowarzyszeń kredytowych, a zwłaszcza przez kasy raiffeisenowskie? Jaki wpływ wywarły kasy pożyczkowe na gospodarcze i inne stosunki członków kas i mieszkańców okręgu kasy wogóle? O ile kasy pożyczkowe są przez kraj popierane? Jaki wpływ ma kraj na zarząd i kontrolę kas pożyczkowych? Czy kasy zwalczyły skutecznie lichwę w tamtejszej okolicy? Czy poszczególne rodzaje kas (i które?) wpłynęły korzystnie na stopę procentową (t. j. obniżyły ją) innych (i jakich?) rodzajów kas? Czy kasy przez udzielanie pożyczek zdołały przeszkodzić przymusowym sprzedażom i wogóle jednostki i rodziny ochronić od ekonomicznego upadku? Czy udzielano częściej pożyczek na spłatę kwot dłużnych, osobom prywatnym lub innym (i jakim?) kasom? Czy i jakie kasy bywają często tymi wierzycielami, którzy powodują przymusową sprzedaż nieruchomości? Czy osoby prawne (kasyna, straże pożarne) są członkami kasy? Czy kasy były w tem położeniu, aby usiłowanie rolniczych kasyn*) albo stowarzyszeń, odnoszące się do wspólnego zakupna nawozów, soli bydlęcej, paszy koncentrowanej, rolniczych narzędzi i t. p. popierać przez udzielanie pożyczek, dawać inicyatywę do zakładania rolniczych stowarzyszeń i t. p.? Czy zdarzały się wypadki nadużyć przy zaciąganiu pożyczek? Ile pożyczek i w jakich kwotach zalega już dłużej, niż 4 lata? Co się czyni celem ściągnięcia tych zaległości? Czy kasy były zmuszone zaskarżać sądownie członków swych albo ich poręczycieli o zwrot pożyczek — i z jakim skutkiem? Jakich środków do zwalczenia tego rodzaju wadliwości kasy używają? Czy okazały się jakie trudności w stosunku kas z sądami, politycznemi, podatkowemi i innemi władzami?

c) Propozycye na przyszłość: Jaka forma organizacyi z pomiędzy zakładów kredytu osobistego obiecuje w przyszłości najpomyślniejsze skutki dla ludności wiejskiej, której potrzeby w tym kierunku dotąd jeszcze nie są zaopatrzone? W jakim kierunku musiałaby być prowadzona wogóle akcya ku podniesieniu kredytu osobistego, ażeby z uwzględnieniem odrębnych stosunków okręgu, sprawozdaniem objętego, albo poszczególnych jego części, były widoki pomyślnych wyników? Jakie poczyniono doświadczenia co do tego, czy ograniczona lub nieograniczona poręka jest bardziej ulubioną i bardziej użyteczną?

*) U nas: kółek rolniczych.

III. Urządzenia dla kredytu zastawniczego.

Czy istnieją zakłady dla udzielania pożyczek na ziemiopłody — może w związku ze stowarzyszeniami sprzedaży — i jak się z nich korzysta? Czy są w tym kierunku czynne domy składowe i jak one działają wśród ludności rolniczej? Czy kredyt zastawniczy, udzielany przez takie lub podobne zakłady, wywiera pomyślny wpływ na rolników, z kredytu tego korzystających, albo czy może przeciwnie nagromadzanie zapasów i utrzymywanie ich w ewidencyi raczej wywarło wpływ obniżający cenę? Czy istnieje potrzeba zaprowadzenia takich urządzeń z udzieleniem kredytu ludności rolniczej na jej produkty, albo przynajmniej potrzeba urządzenia spółkowych składów, spichlerzy i t. p.?

IV. Kredyt hipoteczny.

Jakie zakłady w okręgu objętym sprawozdaniem, służą potrzebie kredytu hipotecznego ludności rolniczej? Czy zakłady te wystarczają tej potrzebie przez uproszczone, tanie i racyonalne dostarczanie kredytu i czy przez organa podwładne utrzymują czucie z ludnością rolniczą? Czy kredytu hipotecznego żądają w wypadkach, kiedy właściwie należałoby racyonalnie uciekać się do kredytu osobistego?

V. Kredyt indywidualny.

O ile jest poszukiwany niezorganizowany kredyt indywidualny za hipotecznem ubezpieczeniem lub bez niego? Czy bywają takie pożyczki dostarczane czasem w naturaliach (zboże i t. p.)? O ile przy tem występuje lichwa? Czy pojawia się ona jako lichwa pożyczkowa, towarowa, cesyjna, lub w obrocie bydłem, gruntami i t. p.? Jakie jest zazwyczaj zawodowe stanowisko, narodowość, wyznanie i t. p. lichwiarzy? Czy stosunki ekonomiczne, prawne, społeczne, wiejskie obyczaje, niedostateczne wykształcenie niektórych dłużników i t. p. dają podnietę lichwie w okręgu, objętym sprawozdaniem? Jakby najskuteczniej można tam zwalczyć lichwę? Czy lichwiarze korzystają z organizacyi kredytowej, ażeby sobie dostarczyć kapitału do swych operacyj?

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych
za miesiąc maj 1898.

Miejscowość i firma *)	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Bełz Tow. zalicz.	17135	8021	37679	12233	—	—	770	75839	55532	534	19394	379
Biała Tow. kredyt. i oszczęd.	51933	5009	120246	99160	—	6096	4122	286566	273944	4161	6982	1479
Biecz Tow. wzaj. kredytu	19745	262	70762	19464	2628	2312	4030	119202	105521	538	12665	479
Bochnia Tow. zal.	22487	2592	50433	1800	—	2818	1135	81266	74076	1299	3287	2604
Bołszowce Bank zal.	16409	3226	25874	11183	—	1339	149	58181	48745	1329	7696	412
Bołszowce Kasa zal. „Nadz."	10554	2855	19986	5850	—	1445	1661	42352	37237	768	3145	1201
Borszczów Pow. K. zal. i oszcz.	11426	1246	13672	17536	2527	1286	575	48269	46735	1200	100	234
Brzostek Tow. zal.	5945	1088	19536	13136	—	1281	—	40985	40130	619	97	138
Brzesko Tow. zal.	58507	20778	167597	7470	—	9934	16696	280982	246654	1778	29630	2921
Cieszanów Tow. zal.	13587	5698	60826	16700	1374	936	651	99771	81938	1846	15771	215
Czortków Tow. zal.	27842	3276	133558	—	33	5503	1616	171827	130244	888	32864	7831
Dąbrowa Tow. zal.	80566	29057	244773	24716	—	9081	6866	395060	361219	2274	26759	5808
Dębica Tow. wzaj. kredytu	52336	12506	271110	34535	2082	13786	5092	391446	370293	2523	9105	9524
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p."	7475	1807	12882	14300	—	—	—	36464	32584	916	2521	442
Dobromil Tow. zal.	36455	6711	51893	6800	1053	3375	1322	107610	99999	998	206	912
Drohobycz T. zal.	48134	15373	237718	—	—	9169	2893	313287	292922	2584	13744	1827
Dubiecko Tow. zal.	18552	3565	43175	24576	—	2639	1308	93815	88420	1418	3800	177
Dukla Tow. zalicz	25255	4339	94420	15656	1199	2545	1520	144932	135615	2550	5980	788
Frysztak Tow. zal.	1640	88	13824	—	—	278	—	15829	14208	186	—	1435
Gliniany Tow. zal.	43034	20142	134784	37623	2222	6712	1332	245849	217918	2811	23888	1232
Głogów Pow. T. zal	40918	14505	219550	23750	—	7652	568	306944	290748	1029	12500	2647
Gorlice Tow. zal.	109732	40889	555200	331747	—	29065	28657	1095289	999950	4720	85145	5475
Grybów Tow. zal.	34405	17089	207541	17900	—	1258	—	278194	268765	737	7820	873
Husiatyn Pow. T. z.	13392	2657	61013	8155	1045	4186	152	90622	86533	1058	2738	292
Jasło Tow. zalicz.	64553	30354	307234	84673	270	12501	63006	562592	468127	2948	90053	1463
Jaworów Tow. zal.	40973	10591	126489	50540	877		4049	233519	208607	2983	19854	2076
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz."	22763	10692	74138	—	—	5761	115	113470	102944	923	8775	828
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	13322	808	53968	11700	—	5538	960	86297	81545	848	966	2938
Kałusz Tow. zal.	22938	7685	54701	12950	—	—	2037	100311	86079	987	12675	570
Kamionka strum. Pow. T. zal.	22691	10093	110524	—	—	4247	7173	154728	125998	1125	24454	3152
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże"	28154	12832	89685	24000	—	4691	6072	165434	155392	999	5391	3652
Komarno Tow. zal.	32946	11115	89885	31350	—	4081	1967	171343	132899	1874	36566	4
Kraków Tow. zal.	104713	24215	351232	186242	—	17560	6010	689971	616722	5967	35332	31950
Kraków Bank chrześcijański	3452	313	11505	—	2926	611	—	18807	17835	516	—	456
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	58094	29844	462611	18745	—	19674	7026	595994	532461	4264	56652	2617
Krynica St. p. i osz. „Wz. pomoc"	17974	3203	76559	24740	1185	—	56	123717	120122	1356	1618	621
Kulików Kasa zal. „Nadzieja"	10456	2496	11883	21000	—	—	1190	47025	41940	1313	3100	672
Lisko Tow. zalicz.	48875	11915	326038	84573	1188	13690	2604	488883	472014	3344	13030	496
Lubaczów Tow. kred. miejskie	45762	10098	43761	21758	—	—	614	121994	115728	3010	2414	841
Lubaczów St. zal.	15509	2563	41632	21529	196	1899	—	83327	79135	953	1624	1615
Lwów Tow wzaj. kredytu	69111	58072	6894	56352	—	2658	—	193372	184972	2132	4056	2009
„ Lwowsk. T. zalicz.	6460	367	13312	—	—	585	6955	27679	25125	2062	155	337
„ T. z. urzęd. poczt.	37386	5053	24346	46800	82	2361	95	116126	113217	1531	764	614
„ Pow. Tow. zal.	15610	4044	67695	11900	—	—	—	99248	85621	532	12009	1086
„ T. eskont. i zal.	26203	12918	6362	30258	—	2032	6252	84723	66057	10501	10393	6072
„ Bank zalicz.	175974	50599	704818	638439	—	30932	61	1600823	1411149	11313	166905	11456
Maków St. poż. „Wzaj. pom."	65566	23236	179310	—	—	10621	386	279119	199183	2861	75732	1343
Mielec Tow. zal.	17630	1588	111279	20100	1199	1374	2279	155449	149161	880	694	4444
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja"	4437	1168	1359	14570	—	9	365	21907	20603	261	989	54
Mikulińce Tow. zal.	838	388	483	2850	—	56	42	4657	4565	66	—	25

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

Miejscowość i firma	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Mościska Tow. zal.	32954	13258	95113	482	—	—	2852	164193	144337	2280	13934	3642
Nisko Pow. Kasa zal. i oszcz.	4075	873	5668	3700	—	392	—	14708	12304	358	13	2033
Nowy Sącz K. zal.	62034	26450	28649	15000	—	12155	2705	404753	373113	1579	20671	9372
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	5900	1581	14760	7834	—	1396	536	32006	30209	1318	432	47
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	94649	29076	344949	26655	747	17094	—	513170	475087	1741	27011	9331
Pilzno Stow. oszczęd. i poż	12552	1381	110635	14478	—	3844	2280	145170	141776	1549	1518	328
Podgórze St. p. i o. „Wz. p."	71864	25724	427601	76830	—	15525	90	617634	599182	5472	—	12979
Podhajce Tow. zal.	27678	5577	66920	7467	1598	4424	799	114462	105329	983	2581	5569
Przemyśl K. zal. rzem. i rol.	109680	64381	279715	58081	—	10848	9560	432266	479907	4605	45669	2085
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	6601	3391	23138	12857	—	818	5	46810	43273	684	2604	249
Radymno Kasa zal.	12977	2889	19798	19540	—	1542	2201	58946	53351	830	1675	3091
Radziechów T. zal.	56287	17456	159519	9000	—	6091	4122	252476	233530	1889	13982	3074
Rozdół Tow. zal.	4162	1073	4458	12384	—	94	238	22410	20536	696	941	237
Rudki Tow. zal.	20242	7160	80549	18600	1315	1162	295	129324	116475	1366	7880	3604
Rudnik Kasa zal. i oszczęd.	8261	476	44139	—	—	1941	300	55118	52860	196	536	1526
Rymanów Tow. zal.	17528	14269	246721	50846	—	8119	973	338456	324667	1290	11824	675
Sambor K. z. rękodz. i roln.	8509	2904	32919	29012	—	1088	626	75058	53641	20855	230	332
Sieniawa Tow. zal.	18182	43082	14829	1500	—	3097	3503	84193	77654	804	4688	1047
Skałat Tow. zal. i kredytowe	50441	14487	48671	86380	—	5132	513	205624	183984	127	15439	6074
Skawina Tow. poż. i oszczędn.	8269	1493	27005	10734	—	1849	228	49578	48548	180	616	234
Sokal Tow. zalicz.	21499	17851	163493	19184	—	2056	—	224082	157845	1691	61506	3040
Stanisławów Bank zaliczkowy	59403	9601	93836	126890	3320	6626	20572	320249	249561	3234	62107	5347
„ Bank mieszcz.	91899	24181	312617	70426	—	15704	1057	516785	501913	3862	9015	1995
Strusów Kasa oszczęd. i poż.	14290	1866	45106	9604	—	2752	567	74185	70554	1788	40	1803
Stryj Tow. zalicz.	41492	10546	92582	—	2311	5327	5414	157673	131088	4659	15145	6781
Szczerzec T. K. zal.	9424	1751	13340	14470	—	—	79	39062	37356	335	1086	285
Tarnobrzeg T. zal.	11841	9527	77045	30000	2075	4175	2274	136939	132320	676	3813	230
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn."	28795	8737	95766	20714	1118	3501	—	158630	144788	1610	9106	3125
Turka Pow. T. zal.	14411	1729	57693	17913	954	1161	—	93861	89858	647	647	1113
Ulanów Tow. zal.	4252	568	6369	11618	—	958	—	23765	22386	402	582	395
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	7085	1778	23490	14535	—	1527	142	48556	46791	441	1268	56
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom."	5203	573	7038	8350	—	1134	464	22763	21026	773	593	371
Złoczów Tow. zal.	7374	196681	25893	—	—	7876	6131	309955	271789	2125	32912	3128
Złoczów Kasa zal.	13649	5632	35511	11520	—	—	475	66787	61561	1671	1711	1845
Zbaraż Tow. zal.	28371	16059	61069	14300	1732	3777	6248	131556	121286	1317	7365	1588
Żmigród Tow. zal.	3387	520	7545	7394	—	364	506	19716	18723	786	59	148
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	27417	22349	22855	72150	2275	—	2459	149505	135256	2982	11040	227
Żydaczów Pow. K. zal. i oszcz.	6575	2859	82912	11484	1069	1296	668	106892	102392	1149	412	2939

VI. Inne rolnicze stowarzyszenia.

Jakie — oprócz stowarzyszeń kredytowych — istnieją jeszcze w okręgu stowarzyszenia, mające charakter przeważnie wiejski? Jakie są wogóle ich cele i osiągnięte wyniki? Czy zachodzi potrzeba tworzenia nowych tego rodzaju stowarzyszeń? Czy istnieją związki takich stowarzyszeń i jak one działają? Jakie poczyniono doświadczenia co do tego, czy w stowarzyszeniach tych ograniczona, czy nieograniczona poręka jest bardziej ulubiona i użyteczna? Czy rolnicze stowarzyszenia produkcyjne (mleczarskie), stowarzyszenia wspólnego zakupna i sprzedaży, wiejskie stowarzyszenia spożywcze i t. p. korzystają z kredytu bankowego?

VII. Ubezpieczenie szkód.

Czy ubezpieczanie ogniowe i gradowe, tudzież ubezpieczenie przeciw zarazie bydlęcej i stracie bydła jest w użyciu, w jakich rozmiarach, w jakich zakładach i z jakim skutkiem? Czy istnieją luźne spółki, na wzajemności oparte, zjednoczenia albo stowarzyszenia dla tych ubezpieczeń i z jakim skutkiem? Czy skutkiem niedostatecznego zabezpiecznia zachodzi często potrzeba udzielania kredytu ratunkowego?

VIII. Wpływ nieproduktywnego zadłużenia.

Czy rolnicza, a zwłaszcza włościańska ludność często domaga się kredytu obrotowego i melioracyjnego na prowadzenie i ulepszenie gospodarstwa? Albo czy kredytu potrzebuje ona głównie na spłaty spadkowe, albo na kupno ziemi, albo na oprocentowanie i umorzenie długów na te cele zaciągniętych, tak, że dla właściwych produktywnych celów nie ma już źródeł kredytu?

Oto jest cały — jak widzimy — obfity kwestyonarz. Czytelnik, ze stosunkami krajowemi obznajmiony, łatwo dostrzeże, co w nim jest zbytecznego. albo niedobrze sformułowanego i wadliwego, czego brak. Ale jeżeliśmy kwestyonarz ten w całości podali, to dla tego, że nasze stowarzyszenia, przeznaczone głównie dla kredytu osobistego, a w bardzo znacznej części działające wśród włościan i dla włościan, żywo są interesowane we wszystkich, w tym kwestyonarzu poruszonych szczegółowych sprawach.

My nie wyobrażamy sobie, żeby działalność naszych stowarzyszeń ograniczała się tem, by brać pieniądze na x procent, a wypożyczać je na procent x+z, by zapełnić portfel wekslami i skryptami, a po roku wypłacić porządną dywidendę. My ją pojmujemy jako działalność obywatelską, skierowaną ku gospodarczemu podniesieniu ludności w okręgu, w którym każde stowarzyszenie działa. Kierownicy naszych instytucyj nie tylko w nich ale i po za niemi powinni być tym czynnikiem, w którym skupia się praca nad podźwignięciem ludu na wyższy szczebel ekonomicznego bytu, powinni być duszą usiłowań i prac, w tym kierunku podejmowanych. A to tem bardziej, że w ten sposób także i wobec tych instytucyj, którym przedewszystkiem służą, spełnią lepiej swoje zadanie i swoje obowiązki. Kredyt drobny musi być indywidualizowany nie tylko co do swej wysokości ale i co do swych warunków. Ażeby go dobrze, odpowiednio celowi indywidualizować, trzeba doskonale znać stosunki i potrzeby tej ludności, której kredyt ten ma służyć — a znajomość tę nabędzie się najlepiej przez to, jeżeli razem z tą ludnością i dla niej pracuje się nad podźwignięciem jej poziomu ekonomicznego. Kwestyonarz podobny powyższemu – tak samo wyczerpujący, zmieniony odpowiednio do naszych krajowych a nawet i miejscowych stosunków i warunków — powinienby sobie założyć każdy z kierowników naszych stowarzyszeń i utrzymywać go w ciągłej ewidencyi, obejmując nim stosunki ludności okręgu, na który rozciąga się jego działalność. Ta *„privata dilligentia“* opłaci się sowicie i temu, który trud ten podejmie i tej instytucyi, której on służy, i całej ludności miejscowej i okolicznej — a znajdzie się w tej pracy podnieta do tej szerszej działalności, naszych spółek i ich kierowników, do której nigdy nawoływać i zapraszać nie przestaniemy, działalności, wychodzącej po za sferę bezmyślnego pożyczania pieniędzy, a obejmującej cały zakres ekonomicznych potrzeb ludności.

(C. d. n.).

O należytości dwuprocentowej
od wkładek i rachunków bieżących.

Dla usunięcia wątpliwości, podnoszonych przez organa skarbowe, co do obowiązku uiszczania 2%-wej należytości od odsetek, płaconych właścicielom wkładek oszczędności, podajemy do wiadomości Zarządów stowarzyszeń naszych treść rozporządzenia ministerstwa skarbu z 29. kwietnia 1898 L. 5.070, intymowanego Wydziałowi Związku reskryptem c. k. Krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 10. maja 1898 L. 44.045.

Rozporządzenie opiewa: „Na zapytanie jednej z krajowych Dyrekcyi skarbu, podaje się do wiadomości, że przewidziane ustawą z dnia 11. lutego 1897 r. Nr. 57 Dz. p. p. uwolnienie stowarzyszeń zarob. i gosp. od określonej w §. 5. ust. z dnia 21. maja 1873 r. Nr. 87 Dz. p. p., a względnie w §. 7. ustawy z d. 29. lutego 1864 Nr. 20 Dz. p. p., opłaty 2%-wej należytości, stosuje się tylko do tych wkładek oszczędności, na które stowarzyszenia wydają wkładkującym książeczki wkładkowe.

Co zaś do przyjmowania przez upoważnione do tego statutem stow. zarob. i gosp. pieniędzy na rachunek bieżący, na wszelkich innych podstawach, niż pomienione książeczki wkładkowe, jak np. na podstawie asygnat kasowych i t. d., nie zaszła co do obowiązku opłacania 2%-wej należytości żadna zmiana przepisów zawartych w §§. 5. i 7. powołanych powyżej ustaw“.

Z powyższej interpretacyi ustawy z 11. lutego 1897 Nr. 57 Dz. u. p., polegającej na tem, że odnośny ustęp tej ustawy, rozpoczynający się od słów „Książeczki wkładkowe, które . . . . aż do słów: „nie podlegają żadnej opłacie“, zastosowano w brzmieniu literalnem, (według tekstu niemieckiego) — wynika, że tylko książeczki wkładkowe wolne są od dwuprocentowej należytości. Te stowarzyszenia zatem, które przyjmują pieniądze obce w rachunku bieżącym bez wydawania książeczek wkładkowych, w ten sposób, że właściciel dysponuje niemi albo za osobistem tylko zgłoszeniem, albo przez wymianę wzajemnych korespondencyi, albo wreszcie za pomocą czeków, — obowiązane są do opłacania od takich rachun-

ków bieżących należytości dwuprocentowej i nadal. Do wydawania asygnat kasowych potrzeba koncesyi, o którą dotąd żadne ze związkowych stowarzyszeń nie ubiegało się.

O należytościach bezpośrednich.

Przypominamy wszystkim stowarzyszeniom, szczególnie nowo powstałym, że w myśl ustawy z dnia 21. maja 1873 r. Nr. 87. Dz. p. p. mają stowarzyszenia opłacać w miesiącu styczniu i lipcu każdego roku należytości bezpośrednie. W tym celu należy przedłożyć c. k. Urzędowi wymiaru należytości, a gdzie takowego nie ma, c. k. Urzędowi podatkowemu do dnia 14. stycznia, względnie lipca, następujące wykazy: *a)* wpłacone w ubiegłem półroczu udziały; *b)* wypłacone w temże półroczu udziały i *c)* wypłaconą i dopisaną w temże półroczu dywidendę od udziałów. Od każdej z tych sum z osobna liczy się należytość wedle skali I., na podstawie następującego wzoru:

Wykaz należytości bezpośrednich za II. półrocze 1898:

a) Udziały wpłacone wynoszą 4.615 zł. 85 ct. od tego nal. wedle sk. I. 4 zł. — ct.
b) „ wypłacone „ 1.106 „ 24 „ „ „ „ „ — „ 80 „
c) dywidenda wypłacona 2.141 „ 26 „
„ dopisana 814 „ 60 „
razem dywidenda 2.955 zł. 86 ct. od tego nal. wedle sk. I. 2 zł. — ct.
razem należytość 6 zł. 80 ct.

wyraźnie sześć złotych ośmdziesiąt centów, którą to kwotę równocześnie wraz z kontrakwitem składamy, prosząc o pokwitowanie odbioru.

W........, dnia ..... 1898.

Dyrekcya:

(Kontrakwit podpisuje Dyrekcya, stwierdzając że kwotę 6 zł. 80 ct. w kasie c. k. Urzędu podatkowego złożyła).

Należytość dwuprocentowa od książeczek wkładkowych została z dniem 1. stycznia 1898 zniesioną (p. artykuł powyższy „o należytości dwuprocentowej“ *przyp. R.*).

Ponieważ niektóre Towarzystwa zaniedbują przedkładania tych wykazów, i opłaty tej należytości, przeto przypominamy, że władze skarbowe, które terminów tych ściśle przestrzegają, mogą zniewolić zarząd do przedłożenia tych wykazów, nakładając na Dyrekcyę karę pieniężną, zaś w razie spóźnienia opłaty poza termin, zastosowują §. 79. ustawy z dnia 9. lutego 1850 r. to jest *wymierzają karę w wysokości trzykrotnej należytości.*

Ruch stowarzyszeń.

Dary i subwencye na rzecz **Funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych** w myśl okólnika Zarządu, nadesłały dotychczas z czystych zysków w roku 1897, następujące Towarzystwa:

17. Kasa zaliczkowa w *Złoczowie* . . . . 10 zł.
18. Tow. zalicz. i kredytowe w *Skałacie* . 5 „
19. Za poradę prawną Moses Apfelbaum w *Kopyczyńcach* . . . . 5 „

We Lwowie, dnia 25. czerwca 1898.

W. Terenkoczy. *N. Ulmer.*

Wykaz lustracyj, przeprowadzonych w miesiącu maju b. r.:

I. Lustrator związkowy, p. I. Domagalski zlustrował stowarzyszenia:

1. Towarzystwo zaliczkowe w Dukli;
2. Tow. zaliczkowe w Gorlicach (specyalnie inwentarz dystylarni nafty w Ropie);
3. Tow. zal. i ochrony wł. ziem. w Limanowej;
4. Tow. zaliczkowe w Rymanowie i agendę jego w Jaśliskach;
5. Ryman. Kasę katol. dla rzem. i rolników w Rymanowie;

II. Delegat Związku, p. Karol Balicki z Kołomyi:

6. Mieszcz. Kasę zalicz. i oszczęd. „Wzaj. Pomoc“ w Kutach;

III. Rewident Banku krajowego, p. J. Strzyżowski:

7. Tow. zaliczkowe w Rudkach;
8. Tow. tkaczy w Komarnie;
9. Tow. zaliczkowe w Komarnie;
10. Pow. Kasę zalicz. w Szczercu.

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1897.

68. Jasło. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 13.084·24. Straty: z rachunku kosztów administracyi i podatków 6.445·29, do rachunku bilansu: saldo za r. 1897 6.638·95; razem 13.084·24. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 450.740·26, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 584·54, z rach. odsetek zaległych (zwłoki) 2.418·33, z rachunku bieżącego 11.735·19, z rachunku zaliczek procesowych 585·55, z rachunku lokacyi 32.266·43, z rachunku kasy 5.494·31; razem 503.824·61. Stan bier-

ny: z rachunku udziałów 67.961 81, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 305.643·15, z rachunku długów zaciągniętych 89.566·10, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 4.416·21, z rach. funduszu rezerwowego 28.830·65, z rachunku Banku krajowego 767·74, z rachunku strat i zysków 6.638·95; razem 503.824·61.

69. Kraków. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: procenta przeniesione z roku 1896 4.310·26, procenta naprzód zapłacone na rok 1898 od reeskontu 1.109·27, procenta pobrane w roku 1897 od weksli 42.814·54; razem 48.234·07. Rozchód: procenta wypłacone od wkładek oszczędności 1.384·96, procenta skapit. od wkładek oszczędn. 13.881·20, proc. wypł. od reesk. weksli 9.286·17, proc. zapł. za r. 1896 od reesk. 839·48, proc. funduszowi rezerw. dopisane 137 25, proc. rezerwie strat dopis. 27·60, proc. przeniesione na r. 1898 4.350·63, proc. przeniesione do rezerwy strat 1.476 29, proc. zwrócone 2·13; razem 31.385·71, podatki i należytości skarbowe 974 41, amortyzacya mobiliów 118·27, amortyzacya fund. nal. stemplow. 100·—, amortyzacya funduszu Kasy chorych 40.—, amortyzacya z rachunku różnych 80· , koszta administracyi 9.634·66, czysty zysk 5.901·02; razem 16.848·36; rozchód razem 48.234·07. *b) Bilans.* Stan czynny: gotówka z dnia 31. grudnia 1897 37.938·82, weksle eskontowane 607.155·40, zaliczki na pensye urzędników 690·–, odsetki naprzód zapłac. na r. 1898 od reeskontu 1.109·27, koszta prawne 4.747·17, walory funduszu rezerwowego 19.958·—, lokacya funduszów bieżących 100·—, mobilia 1.064·43, kaucye służbowe 2.000·—, realności 8.333·09, fundusz amort. należ. stemp. 400·—, fundusz amort. Kasy chorych 400·—, różni dłużnicy 1.600·—; razem 685.496·18. Stan bierny: udziały 105.216·02, wkładki oszczędności 355 376·14, weksle reeskontowane 187.206·—, odsetki naprzód pobrane na r. 1898 4.350·63, fundusz rezerwowy: w walorach 19.958·—, w obrocie 3.666·72; razem 23.624·72, rezerwa strat 1.676·68, kaucye służbowe 2.000·—, fundusz emerytalny urzędników Tow. 144·97, czysty zysk 5.901·02; razem 685.496·18.

70. Lwów. Towarzystwo zaliczkowe urzędników i sług gal. dróg żelaznych. *a) Rachunek strat i zysków.* Dochody: saldo odsetek 4.705·43. Wydatki: umorzenie inwentarza 18·51, koszta administracyi 2.342·16, zysk czysty za rok 1897 2.344·76; razem 4.705·43. *b) Bilans.* Stan czynny: stan kasy 658·46, pocztowa kasa oszczędn. 460·77, rachunek przenośny 735·98, pożyczki 128.673·89, inwentarz 185·06, 10% 18·51; razem 166·55; stan czynny razem 130.695 65. Stan bierny: fundusz rezerwowy 4.799 84, udziały członków 19.519 51, wkładki oszczędności 7.593·57, Towarz. wzaj. ubezp. 92.811·03, rachunek przenośny 3.132.24, spec. rezerwa strat 494·70, zysk za rok 1897 2.344·76; razem 130.695·65.

71. Zakopane. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Ma: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 10·—, z rachunku administracyi i podatków 723 28, z rachunku zaliczek procesowych 12·89, do rachunku bilansu: saldo na rok 1898 2.382·66; razem 3.128·83. Winien: z rachunku odsetek 2.928·83, z rachunku zysków (i strat) z roku 1896 200·—; razem 3.128 83. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 90.976·20, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 150·—, z rachunku kosztów ruchomości 80·—, z rachunku lokacyi 21·—, z rach. kasy 1.922·66; razem 93.149·86. Stan bierny: z rachunku udziałów 7.503 86, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 62.915 27, z rachunku długów do obrotu zaciągniętych 17.403·—, z rachunku odsetek naprzód pobranych 1.526·64, z rachunku funduszu rezerwowego 1.418·43, z rachunku strat i zysków 2.382 66; razem 93.149·86.

72. Czernichów. Spółkowa Kasa oszczędności i pożyczek. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: procenta pobrane za rok 1897 3.667·50, procenta przenośne obliczone do końca roku 1897 1.442 35, opłaty wstępne 16·40, druki innym kasom odstąpione 145·90, opust podatku 36·61, zwrot zaliczek asekuracyjnych 29·69; razem 5.338·45. Straty: procenta pobrane na rachunek roku 1896 1.571·17, procenta wypłacone 274·76, procenta skapitalizowane 2.267·77, koszta administracyjne 555·06, amortyzacya ruchomości (10% od 8 zł. 40 ct.) 1·20, zaliczki asekuracyjne 29 69, zysk czysty za r. 1897 638·80; razem 5.338·45. *b) Bilans.* Stan czynny: gotówka 31. grudnia 1897 197·24, pożyczki 57.489·02, procenta przenośne 1.442·35, ruchomości 7·20, zaliczki asekuracyjne 20·33; razem 59.156·14. Stan bierny: udziały 709·25, wkładki 55.540·32, procenta skapitalizowane 2.267 77, zysk czysty za rok 1897 638·80; razem 59.156·14.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.